

195. Kiskunfélegyháza határa

(Bács-Kiskun megye) Á, Kö

2007. október 15-én helyszíni szemlét végeztem az I. és II. katonai felmérés térképein jelölt Nagy-Téglás-domb és Kis-Téglás-domb területén. A 18. századi Téglás megjelölés nagy valószínűséggel régészeti lelőhelyet jelezhet. E területről (egykori Kisszállás) van más 18. századi forrás is, mely olyan helyről beszél határdomb felhányásánál, ahol rengeteg téglá, csont volt.

Gátér-Zöldmező: Ezen a lelőhelyen 1989-ben Somogyvári Ágnes végzett leletmentést egy Árpád-kori temetőben. A helyszínt azonosítottam, a templom körüli temetőt rejtő domb környékén az ehhez tartozó telep elhelyezkedését részben térképre vittem. A környezetéből egykor erősen kiemelkedő domb nagy részét elpusztították, maradék részén tanya állt. A térkép alapján a lelőhely a gátér-kiskunfélegyházi határon fekszik, Gátér tőszomszédságában, de már a félegyházi oldalon.

Kis-Téglás: A térkép alapján meghatároztuk a helyszínt. Egy magasabb dombvonulat lábánál találtam 1 db 14–15. századi kerámiatöredéket, más régészeti lelőhelyre utaló nyom nem mutatkozott. Itt elég nagy mennyiségű téglá volt nagy területen szétszórva. Helyiek elmondása szerint malom állt még a 20. sz. elején azon a helyen, így valószínű, hogy ezek egy 18. századi malomhoz tartozhattak. (Ennek ellentmond viszont az, hogy már az I. katonai felmérésen is Kis-Téglás a hely neve.)

Nagy-Téglás: A dombvonulat tetején erőteljesen magasított mesterséges halom áll. Sajnos eléggé megrongált, a pálmónostori betonút építéséhez részben elhordott, maradék része erdősített. Komolyabb megfigyelést nem lehetett tenni. A domb környezetében Árpád-kori lelőhelyet regisztráltunk. Elég valószínű egy Árpád-kori templomos hely a domb tetején. A halom legmagasabb pontján valószínűleg újkori, 3×3 m alapterületű halomcska van, talán a forrásban is említett 18. századi határdomb. Ezen magassági pont található.

ROSTA SZABOLCS

196. Kiskunhalas, Katolikus temető, Kápolnahely

(Bács-Kiskun megye) Kk

A 2005-ben végzett megelőző feltárás folytatásaként 2007. március 27. és április 2. között a mai temetőt körbekerítő kerítés és rézsű tervezett nyomvonalán mintegy 218 m²-t kutattunk meg. A domb D-i oldalán, a Temető u. felől, közvetlenül a műút mellett egy kb. 2 m széles sávban; a Temető utcával párhuzamosan, az úttól 2–6 méterre; a tervezett kerítés nyomvonalán 120 cm szélességben, 35 m hosszú szakaszon; valamint a kerékpárúttal párhuzamos, É-D-i irányú, 70 m hosszú 200–170 cm szélesség között váltakozó területen végeztünk régészeti feltárást.

Az újkori temetkezések és az exhumálás során okozott beásások erősen bolygatták a 14–15. századi sírokat, valamint a templom maradványát. Összesen 118 sírt, a

templom hajójának ÉK-i sarkát és a középkori temetőt határoló temetőárok É-i részének részletét tártuk fel és dokumentáltuk. Az újabb feltárással a középkori sírok száma 385-re nőtt.

A 2005. évi ásatási területünkhöz csatlakozó É-D-i irányú szelvényünk közepén előkerült egy 110–115 cm magas falmaradvány. Felső, terméskő- és tégladarabokból épített 20–25 cm-es része eredetileg talán a templom ÉK-i hajójának falmaradványa lehetett, amely a szelvényfalban D-i és Ny-i irányban is egyaránt folytatódott. A habarccsal összefogott kövek és téglák alatt a fal visszatöltött alapozási árkát figyeltük meg. Közvetlenül a falmaradvány mellett az omladékrétegből feliratos(?), szürke színű vakolatdarab, valamint egy ezüstérme került elő. A temetőt É-ről határoló árok kissé ívelt oldala V alakban szűkült össze. Az árokból leletanyag nem került elő.

A temető DDK-i része ritkább, köznépi jelleget mutatott, míg a templomhoz közeledve 3–4 rétegben figyeltük meg a temetkezéseket. A 2005. évi ásatással ellentétben az É-i temetőárok közvetlen közelében is gyakori volt a többszörös rátemetkezés. Érdekes, hogy a tervezett kerítés nyomvonalán megnyitott keskeny árokszerű szelvényünk középső, mintegy 15 m-es szakaszán szinte teljesen hiányoztak a középkori sírok.

A temetkezésekből viszonylag nagyszámú, többnyire ezüstműből és bronzból készített, 14–15. századra jellemző leletanyag került elő: pártadíszek, ráhúzott lemezgömbös fülbevalók, gyöngyök, fülesgombok, fejcsigolyák, ruhaveretek, különböző típusú ruhacsatok, övszerelékek, pártaövek, ruhakapcsok, pénzek, illetve vastárgyak. A sírok közül leletanyagában kiemelkedett a 312. és 357. sz. sír. Előbbi sírban a csontváz derekán ezüst/bronz övcsattal, szíjvéggel és veretekkel (négyzet és rozetta alakú) díszített bőröv maradványát sikerült in situ megfigyelnünk, míg utóbbi sírban a bolygatlan, koporsóban eltemetett csontváz körül ezüst pénzérmét, ruhaveretet és csatot, fülesgombot, valamint egy vaskést találtunk. Több esetben sikerült eredeti helyzetben megfigyelnünk koporsóvasalatokat, sarokpántokat.

A történeti adatok, valamint a temetkezési szokások és a leletanyag alapján az ide temetkező népesség magyar és kun elemeket egyaránt tartalmazott. A templom méretének, alaprajzának, illetve korának pontosítására újabb feltárásokra lenne szükség.

GALLINA ZSOLT – VARGA SÁNDOR

197. Kiskunhalas, Tesco áruház

(Bács-Kiskun megye) Sza

2007. január 17-én helyszíni szemlét végeztünk a Tesco áruház, az 53. sz. főút és az áruházról Ny-ra található házsor közötti területen. Ennek során egy szarmata lelőhelyet azonosítottunk, mely minden bizonnyal a korábban a Tesco áruház területén Rosta Szabolcs által feltárt szarmata település szerves része. A lelőhely az áruház épületének ÉNy-i sarkától a D-i telekhatárig terjed, D-i kiterjedése nem megállapítható. Nyugati